

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

17.03.2023.

Nr. 1-12/5

Labklājības ministrija
lm@lm.gov.lv

Ogres novada pašvaldība
ogredome@ogresnovads.lv

**SIA "Ogres rajona slimnīca" Ilgstošas
sociālās aprūpes institūcija**
ogrespansionats@inbox.lv

Ziņojums par cilvēktiesību nodrošināšanu SIA "Ogres rajona slimnīca" ilgstošas sociālās aprūpes institūcijā

Viena no tiesībsarga funkcijām ir veicināt privātpersonas cilvēktiesību aizsardzību.¹ Tādēļ par vienu no prioritātēm tiesībsarga darbā ir izvirzīta personu ar īpašām vajadzībām tiesību aizsardzība ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijās.

Pamatojoties uz iepriekš minēto, Tiesībsarga biroja Prevencijas daļas vadītāja L. Namniece-Bērziņa, Prevencijas daļas vecākā juriste S. Garsvāne un Prevencijas daļas konsultante sociālajos jautājumos V. Sproģe-Saksone 2022. gada 14. oktobrī bez iepriekšējā brīdinājuma apmeklēja SIA "Ogres rajona slimnīca" ilgstošas sociālās aprūpes institūciju, Turkalnes ielā 15, Ogrē (turpmāk - Institūcija).

[1] Vizītes laikā Tiesībsarga biroja pārstāvji tikās ar Institūcijas administrācijas pārstāvjiem, kā arī tika intervēti atsevišķi klienti, lai noskaidrotu viņu viedokli par Institūcijā sniegtajiem ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumiem.

Vizītes mērķis bija iepazīties ar cilvēktiesību nodrošināšanas aspektiem, kā arī noskaidrot jautājumus par klientu tiesībām uz privātās dzīves neaizskaramību, sniegtajiem sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumiem un vispārējiem sadzīves apstākļiem Institūcijā.

¹ [Tiesībsarga likuma](#) 11. panta 1. punkts

[2] Vizītes dienā 2022. gada 14. oktobrī Institūcijā ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumus saņēma 92 personas.

[3] Tā kā vizītes dienā Institūcijā bija izsludināta karantīna un divas nodaļas bija slēgtas, jo klientiem bija diagnosticēta Covid-19 infekcija, Tiesībsarga biroja pārstāvji apmeklēja tikai tās nodaļas un telpas, kurās nav atradušās personas ar Covid-19 diagnozi.

Vienlaikus, vizītes laikā tika novērots, ka ne vienmēr ieejas durvis šajās nodaļās ir bijušas aizvērtas ciet, kā tas tiek prasīts situācijā, kad Institūcijā ir izsludināta karantīna sakarā ar Covid-19 vīrusa infekcijas uzliesmojumu.

Lai novērstu iespējamo Covid-19 vīrusa izplatīšanos visā Institūcijas ēkā un pasargātu pēc iespējas lielāku klientu un darbinieku skaitu, aicinām Institūcijas atbildīgos darbiniekus sekot līdzī visu nepieciešamo drošības pasākumu izpildei. Tai skaitā būtu nepieciešams paredzēt, ka darbinieki, kuri ikdienā strādā ar Covid-19 klientiem, tajā pat laikā nav nodarbināti darbā ar pārējiem Institūcijas klientiem.

[4] Vizītes laikā tika secināts, ka Institūcijā nav izstrādāts iekšējais normatīvais akts, kas nosaka Institūcijas darbinieku rīcību ārkārtas situācijās. Institūcijas administrācijai tika rekomendēts nekavējoši izstrādāt minēto normatīvo aktu un arī pārskatāmu rīcības shēmu, kas regulētu gan atbildīgo darbinieku, gan arī klientu rīcību ārkārtas situācijās.

[5] Tiesībsarga biroja pārstāvji pozitīvi vērtē, ka Institūcijas administrācija ir izveidojusi nelielu dienesta viesnīcu (8 - 9 vietas) tiem darbiniekiem, kas nedzīvo Ogres pilsētā un brauc uz darbu no citām Latvijas apdzīvotajām vietām.

Apmeklējot Institūciju, Tiesībsarga biroja pārstāvji konstatēja atsevišķu cilvēktiesību standartu neievērošanu, kā arī Latvijas normatīvajos aktos noteikto principu pārkāpumus.

[6] **Attiecībā uz vispārējiem sadzīves apstākļiem** tika secināts, ka Institūcijas ēkai Turkalnes ielā 15 ir pieci stāvi un visi klienti ir izvietoti vairākās nodaļās, ņemot vērā individuāli noteikto aprūpes līmeni. Institūcijā ir sava bibliotēka, kapela un arī satikšanās telpa ar tuviniekiem.

Pozitīvi vērtējams, ka Institūcijā ir nodrošināta vides pieejamība un ēkā bez apgrūtinājuma varētu iekļūt un izkļūt ne tikai klienti ar funkcionālajiem traucējumiem, bet arī personas, kas pārvietojas riteņkrēslos.

Institūcijā ir ierīkots lifts, turklāt tā izmēri ļauj nodrošināt pārvietošanos ne tikai personām ar funkcionālajiem traucējumiem un personām riteņkrēslos, bet arī gulošām personām.

Visos Institūcijas gaitenēs tiek veikta videonovērošana.

[6.1] Izvērtējot klientu vispārējos sadzīves apstākļus tika secināts, ka Institūcijas ēkā tikuši veikti ievērojami remontdarbi, gan pilnībā renovējot ēkas fasādi no ārpuses, gan arī veicot remontu klientu istabās un koplietošanas telpās.

Tādējādi, kopumā Institūcijas vispārējie sadzīves apstākļi telpās ir vērtējami kā sniedzamajam pakalpojumam atbilstoši un klientu istabas un arī koplietošanas telpas vizuāli izskatījās mājīgas un ģimenes videi pietuvinātas.

Ļoti pozitīvi vērtējams, ka visi Institūcijas klienti ir izvietoti divvietīgajās un vienvietīgajās istabās, kurās ir ierīkotas arī trauksmes pogas. Turklāt, lielākai daļai klientu istabu ir arī savas atsevišķas sanitārās telpas (labierīcības un duša).

Kopumā klientu istabas izskatījās tīras, sakoptas un iekārtotas tai skaitā ņemot vērā personu ar funkcionālajiem traucējumiem vajadzības un drošību.

[6.2] Tiesībsargs atzinīgi vērtē, ka Institūcijā nav izveidota tā saucamā “slēgtā nodaļa”, kurā atsevišķi no pārējiem klientiem tiktu izvietoti klienti ar demenci un/vai garīga rakstura traucējumiem. Līdz ar to visi Institūcijas klienti ir izvietoti istabās, ļaujot ikvienam piedalīties ne tikai Institūcijas kopējos ikdienas pasākumos, bet arī sajūties savās tiesībās un brīvībās vienlīdzīgi ar visiem pārējiem klientiem.

[6.3] Apskatot vairākas Institūcijas klientu istabas tika secināts, ka kopumā klientiem ir nodrošināta iespēja personalizēt tās un iekārtot pēc pašu vēlmēm. Tai pašā laikā tika secināts, ka gulošo klientu istabas izskatās bezpersoniskas, un tajās tika novērotas tikai gultas, skapji un naktsskapīši. Norādāms, ka minētās klientu istabas neizskatās personalizētas un mājīgas, kuras ilgstoši kalpo par pastāvīgu mājvietu.

Ņemot vērā, ka Institūcija nodrošina pastāvīgu dzīvesvietu neredzīgām un vājredzīgām personām, kā arī personām ar funkcionālajiem traucējumiem, nav pieļaujama situācija, ka vairāki klienti, kuri veselības stāvokļa vai citu iemeslu dēļ nav spējīgi iekārtot savas istabas tā, lai tās izskatītos mājīgas un vizuāli pievilcīgas, ir spiesti dzīvot telpās, kas līdzinās ārstniecības iestāžu telpām.

Akcentējams, ka Eiropas Padomes Spīdzināšanas novēršanas komiteja savās rekomendācijās dalībvalstīm, tai skaitā, arī Latvijas ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijām norādīja uz nepieciešamību sniegt klientiem nepieciešamo atbalstu savu dzīvojamo istabu individualizēšanai². Tādējādi, ikvienas institūcijas vadītāja kompetencē ir pieņemt lēmumus par iestādes darba attīstību vai optimizāciju un attiecīgām izmaiņām, lai sniegtu klientu vajadzībām atbilstošu pakalpojumu. Tas ietver arī lēmumus par klientu istabu un atpūtas zonu noformēšanu, klientu nodrošināšanu ar individualizētu apģērbu, tiesībām glabāt personīgās mantas, kas nepārprotami palielina klientu drošības sajūtu un autonomiju.

Pamatojoties uz iepriekš minēto, aicinu Institūcijas administrāciju un darbiniekus sniegt klientiem nepieciešamo atbalstu savu dzīvojamo istabu individualizēšanā, tādējādi veidojot tīkamu mikrovidi visā institūcijā.

Rekomendācija:

Sniegt klientiem nepieciešamo atbalstu dzīvojamo istabu individualizēšanā, tādējādi veidojot tīkamu mikrovidi visās klientu istabās un arī Institūcijas nodaļās.

[7] **Jautājumā par pārvietošanās brīvību** tika secināts, ka sakarā ar Covid-19 izplatības novēršanu klientu un viņu piederīgo tikšanās tika ierobežotas, ņemot vērā valstī noteikto vispārējo karantīnu un ar to saistīto ierobežojumu ievērošanu, pilnībā liedzot piederīgajiem apmeklēt klientus Institūcijā.

[7.1] Saskaņā ar Institūcijas administrācijas pārstāvju sniegto informāciju, klientu tikšanās klātienē ar piederīgajiem nav tikušas nodrošinātas laikā, kad valstī bija noteikti

² Ziņojums Latvijas valdībai par Eiropas komitejas spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas rīcības vai soda novēršanai vizīti Latvijā no 2016.gada 12. līdz 22.aprīlim, 55.lpp.

stingri Covid-19 izplatības ierobežojumi un tika atsāktas brīdī, kad valstī noteiktie ierobežojumi tika mazināti.

Laikā, kad Institūcijā nav izsludināta karantīna, tās klienti var satīties ar saviem piederīgajiem vai nu Institūcijas pagalmā (ja ir silts laiks), vai arī speciāli paredzētajā satikšanās istabā.

Savukārt valstī noteikto vispārējo Covid-19 izplatības ierobežojumu laikā komunikācija starp klientiem un piederīgajiem notikusi pārsvarā telefoniski, kā arī izmantojot mūsdienās pieejamās komunikācijas ierīces - tālruņus un planšeti, kas pieļauj videozvanu iespēju nodrošināšanu.

No cilvēktiesību viedokļa raugoties, ir svarīgi nodrošināt, lai jebkādi tiesību ierobežojumi, kas tiek piemēroti ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūciju klientiem saistībā ar Covid-19 izplatības novēršanu, būtu samērīgi un to rezultātā klientiem gan tiešā, gan arī netiešā veidā netiktu nodarīts kaitējums.

Akcentējams, ka visiem Institūcijā noteiktajiem klientu tiesību ierobežojumiem ir jābūt ne tikai izskaidrotiem ikvienam klientam saprotamā veidā, bet arī pamatotiem uz objektīviem apsvērumiem. Turklāt svarīgi ir atcerēties par ikviena klienta individuālajām vajadzībām, nepieļaujot pārlietu klientu tiesību ierobežošanu, kas varētu radīt papildu konfliktsituācijas un arī grūtības komunikācijā ar klientiem un viņu tuviniekiem.

Ņemot vērā minēto, pozitīvi vērtējams, ka laikā, kad Institūcijā bija noteikti ierobežojumi Covid-19 izplatības novēršanai, administrācija bija atradusi veiksmīgi veidu, kā nodrošināt klientu un viņu piederīgo saziņu, nepakļaujot savstarpējam apdraudējumam un izmantojot pieejamās attālinātās komunikācijas iespējas.

[7.2] Saskaņā ar Veselības ministrijas un Labklājības ministrijas sniegtajām rekomendācijām Institūcijā ir ierīkotas divas atsevišķas telpas (medicīniskie izolatori), kas ir paredzēti ar Covid-19 inficēto klientu izolācijai un arī personām, kurām jāatrodas karantīnā. Vienā izolatora telpā ir izvietotas 2 gultas, bet otrajā - viena gulta un ir savas sanitārās telpas. Vispārējie apstākļi kopumā šajās telpās vērtējami kā atbilstoši un vizītes dienā šajā telpā nav atradusies neviena persona.

Saskaņā ar Institūcijas darbinieku sniegto informāciju, atsevišķs izolācijas žurnāls nav ieviests un visi ieraksti par klientu izolāciju tiek veikti klientu lietās un arī dublēti ordināciju žurnālā.

Tiesībsarga biroja pārstāvji norādīja, ka Institūcijas administrācijai būtu jāpildnveido esošā prakse, nosakot kārtību kādā veidā tiek veikti ieraksti attiecībā uz personām, kuras tiek ievietotas medicīniskā izolatora telpās, precīzi norādot, cik ilgi un uz kāda pamata personas tiek izolētas.

Būtiski norādīt, ka arī medicīniskā izolatora telpā ievietotajiem klientiem ir nepieciešams nodrošināt regulāras nodarbības (ņemot vērā individuālajos sociālās aprūpes vai sociālās rehabilitācijas plānā noteiktos mērķus), kā arī ikdienas pastaigas svaigā gaisā gadījumos, kad klienta veselības stāvoklis to pieļauj.

Ikvienas ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijas vadītāja kompetencē ir pieņemt lēmumus par tās darba attīstību vai optimizāciju un attiecīgām izmaiņām, lai sniegtu klientu vajadzībām atbilstošu pakalpojumu. Tas ietver arī visus lēmumus par klientu medicīniskās izolācijas nodrošināšanu un kārtību, atbilstoši normatīvajos aktos noteiktajām prasībām.

Rekomendācijas:

1. Pilnveidot Institūcijā esošo kārtību attiecībā uz klientu ievietošanu medicīniskā izolatora telpās saskaņā ar normatīvajos aktos noteikto kārtību, nosakot kārtību kādā veidā un kādos dokumentos tiek atspoguļota informācija par personām, kuras ievietotas medicīniskā izolatora telpās (precīzi norādot, cik ilgi un uz kāda pamata personas tiek izolētas).
2. Nodrošināt medicīniskā izolatora telpā ievietotajiem klientiem ikdienas aktivitātes (piemēram, lasīšana, TV, radio), pastaigas un vingrošanu ārā (ja nav medicīnisku kontrindikāciju), kā arī iespējas uzturēt kontaktu ar ār pasauli, lai kompensētu kaitīgo ilgtermiņa izolācijas iedarbību.

[8] Attiecībā uz klientu līdzdalību nodarbībās un brīvā laika pavadīšanas iespējām tika secināts, ka kopš Covid-19 vīrusa infekcijas izplatības valsts teritorijā, Institūcijā aptuveni trīs gadu laikā pilnvērtīgi netiek nodrošinātas klientiem nepieciešamās nodarbības un organizēts brīvais laiks.

Institūcijas nodarbību telpā un bibliotēkā klientiem ir pieejamas dažādas attīstošas galda spēles, krāsas un otas. Savukārt bibliotēkas telpā klientu vajadzībām ir pieejams viens dators, kā arī dažādas grāmatas un žurnāli.

[8.1] Institūcijā pie informācijas stendiem bija atrodama aktuālā informācija par klientiem paredzēto nodarbību plānu - vingrošanu otrdienās un piektdienās (rīta pusē).

Saskaņā ar Institūcijas darbinieku sniegto informāciju, kopš brīža, kad sakarā ar Covid-19 vīrusa infekcijas izplatīšanos valstī regulāri tika noteikti ierobežojumi un palielinājās darbinieku noslodze, Institūcijas administrācija paredzēja tikai vingrošanas nodarbību organizēšanu. Attiecīgi, visas pārējās nodarbības klientiem netiek nodrošinātas kopš 2020. gada.

Arī vizītes dienā Tiesībsarga biroja darbinieki novēroja, ka Institūcijas klientiem tika piedāvātas tikai vingrošanas nodarbības.

Pamatojoties uz iepriekš minēto, secināms, ka ikdienā piedāvātais nodarbību klāsts neatbilst Institūcijas klientu individuālajām vajadzībām un interesēm.

[8.2] Attiecībā uz klientiem piedāvātajām brīvā laika pavadīšanas iespējām tika secināts, ka Institūcija piedāvā pārsvarā kristīga rakstura pasākumus kapelas telpās, organizējot svētbrīžus, kuros piedalās baptistu draudzes mācītāji un diakoni.

Vizītes laikā tika novērots, ka pastaigās svaigā gaisā Institūcijas teritorijā dodas vien aptuveni 8 klienti no kopējā 92 klientu skaita, kas nepārprotami liecina par klientu pasivitāti un nevēlēšanos iet ārā un arī par Institūcijas darbinieku nepietiekamu atbalstu ikdienas pastaigu nodrošināšanā klientiem.

Saskaņā ar Institūcijas darbinieku sniegto informāciju, klientu vidējais vecums ir 80 gadi un daļa no tiem ir guloši, attiecīgi viņiem ikdienas pastaigas svaigā gaisā nav paredzētas un arī netiek nodrošinātas.

Vizītes dienā Tiesībsarga biroja pārstāvji aptaujāja vairākus Institūcijas klientus, kuru vidū tika identificēti tādi, kuri varētu tikt pakļauti sociālās atstumtības riskam, jo ikdiena norit istabās un pastaigas svaigā gaisā viņiem tiek nodrošinātas vien dažas reizes mēnesī.

Akcentējams, ka nenodrošinot Institūcijas klientiem regulāras pastaigas svaigā gaisā un arī nemotivējot viņus piedalīties ikdienas aktivitātēs, Institūcijas administrācija varētu pasliktināt savu klientu esošo veselības stāvokli pieļaujot, ka nākotnē tas varētu rezultēties ar sekām klientu veselībai.

[8.3] Ņemot vērā minēto tika secināts, ka Institūcijas klienti lielāko daļu sava laika pavada bezmērķīgi, atrodoties savās istabās, ko nevar uzskatīt par saturīgu brīvā laika pavadīšanu personām, kuras ilgtermiņā saņem institucionālos pakalpojumus.

Akcentējams, ka ikvienam Institūcijas klientam ir būtiski nodrošināt ne tikai mērķtiecīgi organizētas nodarbības (veicinot klientu sadzīves iemaņu saglabāšanu un attīstīšanu), bet arī sniegt nepieciešamo atbalstu brīvā laika jēgpilnai pavadīšanai, jo citādi pastāv objektīvi riski netiešā veidā veicināt klientu pasivitāti, kuras rezultātā var iestāties klientu apātisms, kas ilgtermiņā varētu pasliktināt arī psihiskās veselības stāvokli.

Tādējādi organizējot gan kopīgas radošās nodarbības klientiem gan arī individuālās nodarbības ir būtiski tās plānot atbilstoši klientu individuālajām vajadzībām un sociālās rehabilitācijas plānos noteiktajiem mērķiem. Turklāt, Institūcijas piedāvātajām nodarbībām un aktivitātēm nevajadzētu būt vienveidīgām, bet gan klientu vecumposmam, interesēm un individuālajām vajadzībām atbilstošām un vērstām uz katra klienta veselības stāvokli, individuālajām spējām un interesēm.

Rekomendācijas:

1. Nekavējoši nodrošināt Institūcijas klientiem regulāras nodarbības, ņemot vērā klientu individuālo spēju izvērtējumu un plānoto mērķu sasniegšanu, iespēju robežās paplašinot šobrīd piedāvāto nodarbību un pulciņu klāstu.
2. Nodrošināt Institūcijas klientiem regulāras saturīga brīvā laika pavadīšanas iespējas un aktivitātes, lai nepieļautu esošo dzīves iemaņu samazināšanos un zudumu.
3. Nekavējoši nodrošināt ikdienas pastaigas svaigā gaisā pēc iespējas lielākam klientu skaitam, veicot par to attiecīgus ierakstus klientu dokumentos.
4. Veikt mērķtiecīgas darbības, lai veicinātu visu Institūcijas klientu aktivitāti un interesi iesaistīties individuālajās nodarbībās, brīvā laika aktivitātēs un organizētajos pasākumos.

[9] **Attiecībā uz sociālās aprūpes jautājumiem** tika konstatēts, ka Institūcijā netiek ievērotas normatīvajos aktos noteiktās prasības attiecībā uz personīgās higiēnas nodrošināšanu klientiem.

Izvērtējot Institūcijas darbinieku veiktos ierakstus par klientu personīgās higiēnas (mazgāšana) nodrošināšanu tika secināts, ka lielākajai daļai no klientiem mazgāšana tika nodrošināta vidēji vienu līdz trīs reizes mēnesī, kas ir pretrunā ar Latvijas normatīvajos aktos noteikto kārtību - vismaz vienu reizi desmit dienās³. Piemēram, ierakstos par vienu no klientiem tika atzīmēts, ka viņa tika mazgāta 2022. gada 1. septembrī, bet nākamā mazgāšanas reize tika atzīmēta vien 11. oktobrī. Ierakstos par vēl vienu klienti tika atzīmēts, ka viņa tika mazgāta 2022. gada 7. septembrī, bet nākamā mazgāšanas reize bija 7. oktobrī.

Papildus, no Institūcijas darbinieku veiktajiem ierakstiem secināms, ka arī citi personīgās higiēnas pasākumi tiek nodrošināti retāk, nekā noteikts normatīvajos aktos. Tā, klientu roku un kāju nagu kopšana un gultas veļas maiņa atsevišķiem klientiem tika nodrošināta vidēji divas reizes mēnesī.

[9.1] Vizītes laikā arī tika novērots, ka ne visās situācijās Institūcijas darbinieki nodrošina klientiem privātumu, veicot ikdienas aprūpes pasākumus.

³ [Ministru kabineta 2000. gada 12. decembra noteikumu Nr. 431 "Higiēnas prasības sociālās aprūpes institūcijām"](#) 8.1. un 14.¹ punkts

Tiesībsarga biroja pārstāvji secināja, ka viena no Institūcijas darbiniecēm, pārgērbjot klientu un mainot viņam apakšveļu, nav parūpējusies, ka to neredz apkārtējās personas. Lai nākotnē nepieļautu šādu situāciju rašanos, aicinām Institūcijas administrāciju veikt nepieciešamās darbības, nodrošinot aizslietņu pieejamību nodaļās.

[9.2] Tādējādi Tiesībsarga biroja pārstāvji nav guvuši dokumentālus pierādījumus, ka Institūcijas darbinieki un administrācija atbildīgi izturas pret klientiem paredzētās savlaicīgas personīgās aprūpes nodrošināšanu un faktiskai situācijai atbilstošu un korektu klientu dokumentu aizpildīšanu.

Akcentējams, ka šāda Institūcijas klientu personīgās higiēnas organizācija ne tikai neatbilst Latvijas normatīvajos aktos noteiktajai kārtībai, bet arī klientu personīgās higiēnas pasākumu nodrošināšanai atbilstoši individuālajām vajadzībām, ņemot vērā Latvijā esošās klimatiskās izmaiņas (piemēram, karstas vasaras laikā klientu personīgās higiēnas pasākumi nešaubīgi būtu jānodrošina ne vien regulāri, bet katru dienu).

Vienlaikus norādāms, ka Institūcijā esošo aprūpes darbinieku skaita trūkums nevar kalpot par tiesisku pamatojumu faktam, ka klientiem paredzētie aprūpes pasākumi netiek nodrošināti normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā un apjomā.

Rekomendācijas:

1. Nekavējoši organizēt visu klientu personīgās higiēnas pasākumu nodrošināšanu ne tikai atbilstoši normatīvajos aktos noteiktai kārtībai, bet arī ņemot vērā klientu individuālās vajadzības un valstī esošās klimatiskās izmaiņas.
2. Nodrošināt klientu privātās dzīves neaizskaramības principa ievērošanu, tai skaitā arī veicot klientiem nepieciešamo ikdienas aprūpi.

[10] **Attiecībā uz sociālās rehabilitācijas jautājumiem** tika konstatēts, ka lielākā daļa Institūcijas klientu ir mazkustīgas vai gulošas personas, kurām ir nepieciešama ne vien ikdienas aprūpe, bet arī jānodrošina pasākumi, lai saglabātu esošās dzīves iemaņas.

[10.1] Vizītes laikā Tiesībsarga biroja pārstāvji novēroja, ka lielākā daļa klientu visu savu dienu pavada istabās.

Institūcijas ēdamzāles telpa ir neliela un atrodas puspagrabā, kur ir izvietoti pieci galdi un ir paredzētas vietas līdz 15 personām. Savukārt klienti ar funkcionālajiem traucējumiem patstāvīgi nevar tikt uz ēdamzāli, jo lifta apstāšanās puspagrabstāvā nav paredzēta.

Saskaņā ar darbinieku sniegto informāciju, pārējiem Institūcijas klientiem ēdiens tiek piegādāts uz istabām. Tai skaitā arī tiem klientiem, kas varētu patstāvīgi aiziet līdz ēdamzālei vai virtuvei.

Vizītes laikā tika novērots, ka ēdamzāli apmeklēja apmēram 11 Institūcijas klienti. Tika arī secināts, ka ēdnīcā pirms klientu ierašanās pusdienās uz galdiem nav bijuši visi nepieciešamie galda piederumi, tādējādi ēdienreizēs klienti nāk ar savām krūzēm un arī galda piederumiem (pārsvarā - karotēm).

Tiesībsarga biroja darbinieki arī novēroja, ka lielākā daļa klientu ēdamzālē lieto tikai karotes, tai skaitā arī ēdot otro ēdienu. Tika arī novērota klientu nepareiza galda piederumu izmantošana, piemēram, sviesta smērēšanai tika izmantota karote, jo virtuves darbinieki nav nodrošinājuši uz galdiem nepieciešamos galda piederumus - nažus un dakšiņas. Turklāt Institūcijas darbinieki nav motivējuši klientus izmantot dakšiņas un nažus pusdienu laikā.

Tādējādi secināms, ka Institūcijas klientiem tiek ierobežota iespēja ne tikai apmeklēt Institūcijas ēdamzāli, bet netiek veicinātas klientu pašaprūpes un pašapkalpošanās prasmes

(gan klientiem, kuri ēd ēdnīcā, gan arī klientiem, kuri tiek ēdināti savās istabās). Rezultātā tiek veicināta klientu pasivitāte un jau esošo prasmju zaudēšana.

[10.2] Pozitīvi vērtējams, ka Institūcijā katrā stāvā ir izveidotas nelielas virtuves, kuras klienti var izmantot un arī uzturēt savas sadzīves prasmes un patstāvību. Tomēr vizītes dienā Tiesībsarga biroja pārstāvji nav novērojuši, ka klienti būtu izmantojuši šīs virtuves, kā arī tika secināts, ka virtuvēs trūkst trauki un pārtikas produkti.

[10.3] Vizītes laikā Tiesībsarga biroja pārstāvji iepazinās ar atsevišķu Institūcijas klientu individuālajiem sociālās rehabilitācijas plāniem un tajos noteiktajām problēmām, mērķiem un uzdevumiem.

Saskaņā ar darbinieku sniegto informāciju, klientu novērtējumi tiek veikti elektroniski aprūpes plānošanas sistēmā - APSIS. Attiecīgi, sistēma APSIS pati izveido klientam pielāgotu rehabilitācijas plānu, pamatojoties uz novērtējumā ievadītajiem datiem. Institūcijas darbinieki norādīja, ka gadījumos, kad rehabilitācijas plāns nav atbilstošs klienta individuālajā vajadzībām, tad atbildīgie darbinieki veic atkārtotu novērtēšanu APSIS sistēmā.

Institūcijas administrācijas vēlme modernizēt klientu sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas sistēmu, ieviešot elektronisko aprūpes plānošanas sistēmu APSIS ir vērtējama pozitīvi. Tomēr norādāms, ka vizītes laikā tika novērots, ka no sistēmas APSIS atsevišķu klientu izdrukātie rehabilitācijas plāni bija grūti pārskatāmi.

[10.4] Jautājumā par klientu nodrošināšanu ar tehniskajiem palīglīdzekļiem tika secināts, ka Institūcijā nav nozīmēts atbildīgais darbinieks, kurš savlaicīgi risinātu jautājumus par klientiem nepieciešamo tehnisko palīglīdzekļu iegādi, maiņu un atgriešanu.

Ņemot vērā minēto, Institūcijas administrācijai būtu nepieciešams izstrādāt kārtību, kādā veidā visiem klientiem savlaicīgi tiktu nodrošināti nepieciešamie tehniskie palīglīdzekļi un rūpīgi sekot līdzi tās izpildei.

Rekomendācijas:

1. Nodrošināt visiem klientiem iespēju patstāvīgi apmeklēt Institūcijas ēdamzāli un klientu virtuves nodaļās, kā arī patstāvīgi piedalīties ēdienreižu servēšanā, lai ikdienā uzturētu klientu pašaprūpes spējas.
2. Institūcijas ēdamzālē un klientu virtuvēs nodaļās ikdienā nodrošināt visu ēdienreizēm un ierastajai galda kultūrai nepieciešamo galda piederumu pieejamību. Vienlaikus paredzēt Institūcijas darbinieku atbalstu klientu ēdamreižu laikā un arī galda kultūras iemaņu attīstīšanā un saglabāšanā.
3. Pilnveidot klientu sociālās rehabilitācijas plānu dokumentēšanu un aktualizēšanu sistēmā APSIS, tādā veidā, lai visu klientu individuālajos sociālās rehabilitācijas plānos esošā informācija būtu pārskatāma un viegli saprotama. Tādā veidā ļaujot iespēju vienoties ar ikvienu Institūcijas klientu par veicamajiem pasākumiem sociālās problēmas mazināšanā un/vai risināšanā, atbilstoši Ministru kabineta 2017. gada 13. jūnija noteikumu Nr. 338 "Prasības sociālo pakalpojumu sniedzējiem" 5.5. apakšpunktā noteiktajām prasībām.
4. Izstrādāt kārtību, lai Institūcijā visiem klientiem savlaicīgi tiktu nodrošināti nepieciešamie tehniskie palīglīdzekļi, kas būtu droši ikdienas lietošanai.

[11] **Attiecībā uz darbinieku skaitu un to kvalifikāciju institūcijā** tika secināts, ka Tiesībsarga biroja pārstāvju vizītes dienā Institūcijas pakalpojumus saņēma 92 klienti - to skaitā pensijas vecumu sasniegušas personas un personas ar invaliditāti.

Saskaņā ar administrācijas sniegto informāciju, tiešajā saskarsmē ar klientiem Institūcijas strādā 19 darbinieki (1 sociālais aprūpētājs, 1 sociālais darbinieks (0,5 slodze), 1 sociālais rehabilitētājs (0,5 slodze), 13 aprūpētāji, 1 medicīnas māsa, 1 mazgātāja.

Akcentējams, ka daļa no Institūcijas klientiem ir gulošas personas un arī personas cienījamā vecumā, kurām ir nepieciešama nepārtraukta darbinieku uzraudzība un atbalsts. Turklāt, gandrīz visām Institūcijā dzīvojošām personām ir nepieciešams ikdienas atbalsts, lai nodrošinātu ikdienas pastaigas svaigā gaisā.

[11.1] Jautājumā par klientiem nepieciešamo speciālistu pieejamību tika konstatēts, ka Institūcijā strādājošie speciālisti ir spiesti gan strādāt, apvienojot vairākus amatus, bet arī pildot vairākus papildus pienākumus.

Piemēram, sociālais rehabilitētājs Institūcijā strādā uz pusslodzi, jo papildus pie sava amata tiešajiem darba pienākumiem pilda arī sociālā darbinieka amata pienākumus. Savukārt, sociālā darbinieku pienākums ir konsultēt Institūcijas klientus darba dienās no plkst. 10.30 līdz 12.00 un tajā pat laikā viņam ir jāvada rīta vingrošanas nodarbības, pildot sociālā rehabilitētāja amata pienākumus. Vienlaikus, Institūcijas sociālā darbinieka amata pienākumos ietilpst klienta saskarsmes ar tuviniekiem nodrošināšana, līgumu aizpildīšana, dokumentācijas organizēšana (klienta lieta, klienta sociālās situācijas novērtēšana, individuālais sociālās rehabilitācijas vai sociālās aprūpes plāns), pirkumu veikšana klientiem un arī citi pienākumi.

Norādāms, ka Ministru kabineta 2017. gada 13. jūnija noteikumu Nr. 338 „Prasības sociālo pakalpojumu sniedzējiem” 52. punkts paredz, ka pilngadīgo aprūpes institūcija sociālo pakalpojumu sniegšanā iesaistīt sociālo darbinieku, sociālo aprūpētāju, sociālo rehabilitētāju un aprūpētāju.

Turklāt, sociālā rehabilitētāja profesijas standartā noteiktie darba pienākumi un uzdevumi ir šādi:

- organizēt klienta brīvo laiku;
- piedalīties klienta nodarbinātības pasākumu organizēšanā;
- palīdzēt klientam saglabāt aktīvu dzīvesveidu;
- veidot interešu apmācības grupas;
- veicināt klientu patstāvību un spēju aizstāvēt savas tiesības;
- mācīt klientam prasmi orientēties savā sociālajā apkārtnē;
- iesaistīt klientu brīvā laika pavadīšanas, izglītojošu, kultūras un veselību veicinošu un dažādu citu pasākumu apmeklēšanā;
- aktivizēt klienta esošās, kā arī attīstīt jaunas sadzīves tradīcijas;
- dokumentēt savu profesionālo darbību.

Ņemot vērā, ka Institūcijā pakalpojumus saņem 92 klienti, daļa no kuriem ir gulošas personas, Tiesībsarga biroja darbinieki nav guvuši pārliecību, ka viens atbildīgais darbinieks, faktiski veicot divu darbinieku amata pienākumus, ir spējīgs nodrošināt visiem klientiem kvalitatīva pakalpojuma sniegšanu, ņemot vērā viņu individuālās vajadzības.

Tāpat, sarunu laikā ar Institūcijas klientiem tika noskaidrots, ka vienam no viņiem ir nepieciešama regulāra ārstnieciskā rehabilitācija, kuru klients nav spējīgs nodrošināt par

saviem līdzekļiem un bijis spiests lūgt ziedojumus, savam veselības stāvoklim nepieciešamās rehabilitācijas nodrošināšanai.

Saskaņā ar Institūcijas administrācijas sniegto informāciju, sev nepieciešamos rehabilitācijas pakalpojumus klienti var saņemt SIA "Ogres rajona slimnīca", tomēr to iespējams nodrošināt tikai gadījumos, ja slimnīcai gada beigās ir palikušas neizmantotas tā saucamās "kvotas" no valsts dotācijām.

Pamatojoties uz iepriekš minēto, Tiesībsarga biroja pārstāvji nav guvuši pārliecību, ka ar Institūcijā esošo darbinieku skaitu un arī speciālistu skaitu, kas ikdienā strādā ar klientiem, būtu iespējams nodrošināt klientu individuālajām vajadzībām atbilstošu un kvalitatīvu sociālo aprūpi un sociālo rehabilitāciju.

[11.2] Jautājumā par darbinieku skaitu ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijās norādāms, ka nepieciešamo darbinieku skaitu nosaka katras institūcijas vadītājs vai arī augstāka institūcija, pamatojoties uz sociālo pakalpojumu sniedzēja institūcijas vadītāja iesniegtajiem priekšlikumiem. Vienlaikus, uz Institūcijas vadītāju gulstas pienākums nodrošināt vienmērīgu un racionālu darba uzdevumu sadali starp darbiniekiem, kā arī regulāru kvalifikācijas celšanu katru gadu tiem darbiniekiem, kuri ikdienā strādā ar klientiem⁴.

Turklāt katras Institūcijas vadītājs ir tiesīgs sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu nodrošināšanai piesaistīt arī citus speciālistus, to realizējot atbilstoši klientu vajadzībām un institūcijas rīcībā esošajiem finansiālajiem līdzekļiem.

Pamatojoties uz iepriekš minēto, Institūcijas administrācijai būtu jāizvērtē esošo darbinieku skaitu un kompetenču sadalījumu, kas būtu atbilstošs esošo klientu skaitam un viņu objektīvajām vajadzībām nepieciešamo sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu nodrošināšanai ilgtermiņā.

Rekomendācijas:

1. Izvērtēt un nodrošināt Institūcijā esošo darbinieku skaitu un kompetenču sadalījumu, kas būtu atbilstošs esošo klientu skaitam un viņu objektīvajām vajadzībām nepieciešamo sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu nodrošināšanai ilgtermiņā.
2. Izvērtēt iespēju piesaistīt darbam ar Institūcijas klientiem papildu speciālistus - fizioterapeitu, ergoterapeitu, fizikālās un rehabilitācijas medicīnas ārstu vai psihologu, tādējādi nodrošinot visiem klientiem iespēju saņemt savām individuālajām vajadzībām nepieciešamo pakalpojumu klāstu.

[12] Vizītes noslēgumā ar Institūcijas administrāciju tika pārrunāti problēmu jautājumi attiecībā uz Tiesībsarga biroja pārstāvju konstatētajiem trūkumiem (vispārējiem sadzīves apstākļiem, individuālu nodarbību un brīvā laika pavadīšanas iespēju nodrošināšanu klientiem, klientu lietu aizpildīšanu), sniedzot ieteikumus kvalitatīvāku pakalpojumu sniegšanā, ievērojot klientu vislabākās intereses.

[13] Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likums⁵ paredz, ka ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcija ir sociālā institūcija, kas nodrošina personai, kura vecuma vai veselības stāvokļa dēļ nespēj sevi aprūpēt, mājokli, pilnu aprūpi un sociālo

⁴ [Ministru kabineta 2017. gada 13. jūnija noteikumu Nr. 338 „Prasības sociālo pakalpojumu sniedzējiem” 2.2. apakšpunkts un 2.3. apakšpunkts.](#)

⁵ [Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 1. panta 6. punkts](#)

rehabilitāciju. Savukārt Ministru kabineta 2017. gada 13. jūnija noteikumu Nr. 338 „Prasības sociālo pakalpojumu sniedzējiem” 4.2. un 4.3. apakšpunkts⁶ ikvienam sociālo pakalpojumu sniedzējam uzliek par pienākumu sociālo pakalpojumu satura un apjoma plānošanu un nodrošināšanu atbilstoši klienta vajadzībām, vienlaikus sniedzot skaidrojumu klientam par sociālā pakalpojumā nepieciešamajām izmaiņām, mainoties klienta funkcionālajam stāvoklim vai citiem apstākļiem. Vienlaikus minēto noteikumu 4.4. un 4.7. apakšpunkts paredz arī pienākumu nodrošināt klienta ģimenes vai māsaiņniecības locekļu iesaistīšanu sociālā pakalpojuma sniegšanas procesā (izņemot gadījumus, ja tas nav klienta interesēs) un sociālo pakalpojumu sniedzēja ētikas principu ievērošanas pienākumu un darbību klienta labākajās interesēs.

Apkopojot Tiesībsarga biroja pārstāvju konstatēto, aicinu:

Labklājības ministriju un Ogres novada pašvaldību:

- Iepazīties ar sniegtajām rekomendācijām un sadarbībā ar Institūcijas administrāciju nekavējoši veikt nepieciešamās atbalsta darbības cilvēktiesību ievērošanas nodrošināšanai un normatīvajā regulējumā noteikto obligāto prasību izpildei Institūcijā, par rekomendāciju izpildi un par plānotajām aktivitātēm to izpildei, informējot tiesībsargu līdz 2023. gada 1. maijam.

SIA “Ogres rajona slimnīca” ilgstošas sociālās aprūpes institūcijas administrāciju:

- Nekavējoši veikt visas nepieciešamās darbības, lai nodrošinātu Institūcijā sniegto ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu atbilstību cilvēktiesību standartiem, normatīvajā regulējumā noteiktajām obligātajām prasībām un cieņpilnas attieksmes nodrošināšanai, par rekomendāciju izpildi un par plānotajām aktivitātēm to izpildei (t.sk. norādot konkrētu laika periodu, kurā tiks izpildītas sniegtās rekomendācijas un tiks realizētas aktivitātes to izpildei), informējot tiesībsargu līdz 2023. gada 1. maijam

Pateicos par vizītes laikā sniegto informāciju un sadarbību ar Tiesībsarga biroja pārstāvjiem.

Ar cieņu
tiesībsargs

Juris Jansons

Šis dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogu

⁶ [Ministru Kabineta 2017. gada 13. jūnija noteikumi Nr. 338 „Prasības sociālo pakalpojumu sniedzējiem”](#)